

VOORAF

Dick de Jong

Op de halfjaarlijks verschijnende geprinte versie van de nieuwsbrief van Boerderij & Erf AKV, die begin december jongstleden werd verspreid, kwamen enkele reacties op de benaming van de knot of stoof in de knotwilg. In Langerak, Peursum en Giesen-Oudekerk werd dit een knoestoof genoemd. Kennelijk een Alblasserwaardse uitdrukking. Een samenvoegsel van knoest en stoof. Boeiend om te ervaren hoe zo'n ogenschijnlijk simpel natuurlijk object zoveel reacties oproept.

Als je je verdiept in de knoestoof, raak je van de ene verbazing in de andere. Onvoorstelbaar hoeveel andere natuurlijke elementen een 'huwelijk' met die knotwilg zijn aangegaan. Hoeveel er in woont en leeft: planten, insecten, vogels, kleine dieren. Onvoorstelbaar veel. Alleen dat al is reden genoeg om veel meer wilgen aan te planten. En wat te denken van het vermogen van de knotwilg om CO² in zich op te nemen. Ook is er nog het landschappelijk belang; wat zijn onze weilanden leeg zonder knotwilgen. Hoe saai. Voor de dieren die in die weilanden leven. Voor de koeien bieden ze versterkte oevers (prettig bij het drinken), geven ze schaduw (bij zon) en bescherming (bij regen).

Maar er is voor de knotwilg zelf nog een mooie uitdrukking: de preekstoel. Dat heeft niets te maken met de verkondiging van het woord, maar wel alles met de vorm van de boom. En dan ook nog eens meerledig. Ten eerste als je een geknotte wilg van een afstand beziet ontwaart je een vrij dunne boom, die aan de bovenzijde, waar gehakt wordt, breed kan uitlopen. Dit lijkt dan met de nodige fantasie op een kanselvorm, een preekstoel in de kerk dus en dan eentje die de vorm heeft van een lezenaar, van boven een breder deel om je documenten op te leggen. Ten tweede vergt het hakken van de wilgenslieten van een knotwilg nogal wat behendigheid. Voor het ARBO-vriendelijk knotten werd daarom een werkplateau ontwikkeld. Feitelijk een knottrap met en groot bovenblad. Daarmee kan uit een veilige werkpositie worden gehakt of gezaagd. Ten derde komen we de uitdrukking preekstoel tegen in de griencultuur, waar men behoorlijk uitdijende struiken ook preekstoelen noemden. Vanwege hun ruimtebeslag leverden ze te weinig op en moesten gerooid worden.

In het kader van het project Denkend aan Holland waren er eertijds twee fotowedstrijden. Daarbij kwamen opvallend veel foto's binnen, met 'de knotwilg' als onderwerp. De in 2018 ingezonden foto hier links, is van Herman Doeser. Op de volgen de pagina nog drie foto's.

John Tomey

W. Tintel

Ali Schild

OVER MONUMENTEN

INLEIDING

Naast bijna 63.000 rijksmonumenten heeft Nederland nog duizenden provinciale-, gemeentelijke- en mobiele monumenten. Wanneer is iets een monument en wat is het verschil? Onderstaande informatie komt van Monumenten.nl. De afgebeelde foto's (gemaakt door Rien van der Toren) zijn willekeurig gekozen; ze hebben betrekking op monumenten in het algemeen.

AANWIJZING GEMEENTELIJK MONUMENT

Een gemeente regelt de aanwijzing tot gemeentelijk monument in een monumentenverordening. Meestal is die bevoegdheid aan Burgemeester en Wethouders toebedeeld. Bij de begripsomschrijving van monument, gaat het bij een aanwijzing meestal over de 'schoonheid', 'cultuurhistorische waarde', 'architectuurhistorische waarde', 'stedenbouwkundige waarde' of 'wetenschappelijke betekenis' van het object.

In de verordening wordt ook geregeld dat voor activiteiten zoals verbouwing, verplaatsing of sloop van een gemeentelijk monument, een omgevingsvergunning van de gemeente is vereist. De aanwijzing als monument is een besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht. In de meeste gevallen maakt de gemeente eerst het voornemen tot de aanwijzing kenbaar, vóórdat het object daadwerkelijk als monument wordt aangewezen. Opkomen tegen het voornemen of de aanwijzing, moet binnen een strikte termijn van zes weken na de dagtekening daarvan gebeuren. Uiteindelijk staat de weg naar de bestuursrechter open.

HEB IK EEN GEMEENTELIJK MONUMENT?

Gemeentelijke monumenten worden niet landelijk bijgehouden. U kunt ze dus niet in een lijst of register opzoeken. Daarbij deelt niet elke gemeente evenveel informatie over de gemeentelijke monumenten. Bent u benieuwd of een bepaald pand een gemeentelijk monument is? Begin uw zoektocht dan op de volgende plekken:

1. Raadpleeg voor meer informatie over gemeentelijke monumenten eerst de website van de gemeente. Sommige gemeenten publiceren hun monumentenregister op hun website.
2. Staat er op de website van uw gemeente niets, kijk dan of een monumentenambtenaar of een andere medewerker van de gemeente meer kan vertellen.
3. Lijsten van vrijwilligers: Verschillende vrijwilligers houden op Wikipedia lijsten met gemeentelijke monumenten bij. Omdat Wikipedia geen officieel kanaal is, kan het zijn dat de meest recente wijzigingen nog niet in de lijst zijn opgenomen.

GEMEENTELIJK MONUMENTENBELEID

Niet alle gemeenten in Nederland hebben hetzelfde monumentenbeleid. Op Monumenten.nl staan veel gemeenten met informatie over hun beleid. Staat uw gemeente hier niet tussen? Dan kunt u terecht bij de monumentenambtenaar van uw gemeente.

WIJZIGEN, VERBOUWEN OF RESTAUREREN?

Raadpleeg voor het wijzigen, verbouwen of restaureren van uw monument altijd eerst uw gemeente. Net als bij het aanpassen van een rijksmonument, heeft u ook voor een gemeentelijk monument in veel gevallen een Omgevingsvergunning nodig. Deze vergunning is niet alleen nodig voor grote werkzaamheden, ook voor kleine veranderingen of een aanpassing aan de binnenkant van uw monument heeft u misschien een vergunning nodig.

RIJKSMONUMENT

Rijksmonumenten zijn de bekendste soort monumenten. In Nederland zijn er bijna 63.000. Een rijksmonument is een monument dat van nationaal belang is, bijvoorbeeld door een grote cultuurhistorische of wetenschappelijke waarde. Benieuwd welk pand een rijksmonument is, of wilt u er gewoon meer over weten? Op de pagina over rijksmonumenten van Monumenten.nl staan alle handige en interessante informatie gebundeld.

GEMEENTELIJK MONUMENT

Een gemeentelijk monument is een pand van regionaal of plaatselijk belang. Gemeenten in Nederland bepalen zelf welke bijzondere gebouwen ze op de gemeentelijke monumentenlijst zetten.

PROVINCIAAL MONUMENT

Van de twaalf Nederlandse provincies zijn er maar twee die provinciale monumenten hebben aangewezen: Noord-Holland en Drenthe. Een provinciaal monument krijgt bescherming vanuit de provincie.

BESCHERMD STADS- EN DORPSGEZICHT

Een beschermd gezicht is een gebied met een bijzonder cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld een historische binnenstad. Ruim 400 gebieden in Nederland met een bijzonder cultuurhistorisch karakter zijn gekenmerkt als 'beschermd stads- of dorpsgezicht'.

MOBIEL ERFGOED

Bij erfgoed wordt al snel gedacht aan monumentale panden en niet direct aan schepen, trams of auto's. Maar ook historische voertuigen hebben in Nederland erfgoedwaarde. Bewegend erfgoed wordt ook wel mobiel erfgoed genoemd. In Nederland zijn er meer dan 1 miljoen historische voertuigen.

WEDEROPBOUWPERIODE

In de wederopbouwperiode tussen 1940 en 1965 werden zo'n 2,5 miljoen bouwwerken neergezet. De architectuur en stedenbouw uit deze periode kreeg al snel het etiket 'saai'. Maar de laatste jaren is er steeds meer belangstelling voor monumenten uit deze periode.

Ook dit is een monument, maar dan in een heel andere betekenis...

COLUMN

Liesbeth Leenman

VAN GENERATIE OP GENERATIE

Een paar weken geleden ben ik verhuisd. Geheel uit vrije wil en naar volle tevredenheid, maar man, wat een gedoe! Je hele boeltje inpakken en ergens anders weer een plekje geven. Voortdurend zoeken naar van alles en nog wat; wennen aan nieuwe geluiden en vertrekken. In mijn geval is het voordeel dat ik aan mijn nieuwe woonplek op zich niet erg hoef te wennen; ik ben namelijk teruggekeerd naar mijn (voor)ouderlijk huis, de plaats waar mijn familie al 100 jaar woont.

Dat feit maakte dat ik mijn gedachten zo eens liet gaan over de boerderijen van vroeger, de plekken die ook vaak generaties lang in de familie bleven. Overgingen van vader op zoon. Of misschien van vader op schoonzoon, of neef. Die in ieder geval, indien mogelijk, in de familie bleven.

En zo vreemd is dat eigenlijk helemaal niet. Iets wat je gedurende je hele leven opgebouwd hebt, een goedlopende boerenbedoening, geef je toch het liefst door aan je kinderen? Zodat die voortbouwen op het werk van hun (voor)vader(en). Een prachtig iets, als je erover nadenkt. Dat je je levenswerk niet aan een vreemde hoeft over te geven, maar aan je eigen kind, die er net zo in thuis is als jij. En voor het kind: wat is er mooier dan door te gaan op een vertrouwde en solide basis? Alleen maar verder te hoeven gaan; zij het met misschien eigen en vernieuwende ideeën en inzichten.

En wat de huisvesting betreft ook erg praktisch. Bij opvolging in het bedrijf trokken vader en moeder zich terug in een rentenierskamer of iets dergelijks. Je hele leven in het zelfde huis. Niks geen verhuizing en gedoe nodig, laat staan een 'housewarming'. De voorloper van de 'meergeneratiewoning' die tegenwoordig weer aan populariteit wint.

Overigens lag de kwestie van overname niet altijd zo eenvoudig. In vroeger tijden waren de gezinnen vaak groter en was het zaak vroegtijdig na te denken over de opvolging, zodat alle kinderen wisten waar zij aan toe waren. Ook moest duidelijk zijn wanneer het gezinshoofd van plan was te 'abdiceren'.

Je kunt je afvragen of dat er altijd zo gezellig en vanzelfsprekend aan toe gegaan is in grote gezinnen. Het zou zomaar kunnen zijn dat broers en zusters het bedrijf niet aan de opvolger gunden en hun erfdeel opeisten. Weg bedrijf!

Tegenwoordig is vaker het tegendeel waar. De helft van de agrarische bedrijfshoofden van 55 jaar of ouder zit zonder opvolger. Gelukkig zit de andere helft mét.

Wat een rust dat ik, ondanks mijn 59 jaren, me niet druk hoef te maken over zoiets als bedrijfsopvolging. En voorlopig alleen maar lekker mag genieten van het (grondig gerenoveerde) huis dat dan wel geen boerenbedrijf, maar wel heel veel familiegeschiedenis herbergt.

Maar soms denk ik heel stiekem al wel: 'Het zóu toch leuk zijn als....' Tóch nog dat drupje boerenbloed dat spreekt?

PESTBOSJE

Zoals al in het begin van deze nieuwsbrief vermeld, kwamen er op eerdere edities verschillende reacties. Daarbij was ook de vraag wat nu precies een pestbosje is.

Allereerst de benaming. In onze streek noemen we het een pestbosje of miltvuurbosje. Andere benamingen zijn krogenbosje, rustbosje, veepestbosje of koebosje. Het is een historisch landschapselement dat op het platteland voorkomt. Een klein met bomen begroeid en vaak met een ringsloot omzoomd stuk land, meestal gelegen aan de rand van een weiland.

Ver voor de tijd van hygiëne en regels moesten boeren ook van hun zieke en dode vee af. Vaak betrof het vee dat was bezweken aan besmettelijke ziekten zoals veepest of miltvuur. De dode dieren werden meestal begraven in een hoek van het weiland, zo ver mogelijk bij de boerderij

Links een pestbosje, duidelijk aan de rand van een weiland., Op de foto hierboven is goed de omringende sloot te zien.

vandaan. De plek werd met een raster of sloot omgeven en niet bewerkt of beweide. Hierdoor konden er bomen en struiken groeien. In weinig veranderde landschappen komen pestbosjes nog voor. De sporen van de miltvuurbacterie kunnen 100 tot 200 jaar actief blijven.

De kadavers werden bij de begraving vaak met ongebluste kalk overdekt. Hierdoor ontstaan witte plekken in de grond. Indien een pestbosje toch geruimd wordt, kunnen deze 'witte kuilen' een aanwijzing zijn dat de nodige veiligheidsmaatregelen moeten worden genomen, omdat er nog sporen van de miltvuurbacterie aanwezig kunnen zijn.

Een pestbosje mag niet verward worden met een geriefbosje, aangeplant om boeren van hout te voorzien. De kenmerkende ringsloot heeft dan de functie het hout tegen het vee te beschermen. Geriefbosjes vind je overigens ook dichter bij de boerderij dan pestbosjes.

SUBSIDIEREGELING MONUMENTEN

Vanaf 1 december 2023 is de subsidieregeling monumenten weer opengesteld. Het gaat hierbij om bijdragen van de Provincie Zuid-Holland:

Woonhuizen vallen buiten de regeling, maar voor rijksmonumentale boerderijgebouwen is juist weer wel een subsidie mogelijk.

- Aanvragen kunnen tot 1 maart 2024 worden ingediend voor restauratie.
- En van 1 mei 2024 tot 1 juli 2024 voor verduurzamings- en toegankelijkheidsmaatregelen bij herbestemming.
- Dan volgt van 1 februari 2024 tot 1 september 2024 een regeling voor groot onderhoud aan daken van agrarische rijksmonumenten.

Let op: voor dit alles geldt op = op dus vraag snel aan! Zijn er wel wensen ten aanzien van een nieuwe bestemming voor het monument, maar nog geen plannen? De provinciaal aanjager voor herbestemming rijksmonumenten Ton Vervoort helpt graag op weg: <https://lnkd.in/esbVdcsh>.

Bnieuwd of u in aanmerking kunt komen voor restauratiesubsidie? Kijk op: <https://lnkd.in/ejbfQMCD>

Blijven er nog vragen over? Neem dan contact op met Mark Ravesloot: m.ravesloot@pzh.nl, Steven van der Beek of Meindert Stolk. Informatie is ook verkrijgbaar bij

- Erfgoedstem Nationaal Restauratiefonds.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Erfgoedvereniging Bond Heemschut.
- Erfgoedhuis Zuid-Holland.
- FIM (Federatie Instandhouding Monumenten).
- Vereniging BewoondBewaard.
- Monumentaal.
- https://x.com/zuid_holland/status/1730542738897060176?s=20
- https://www.linkedin.com/posts/provincie-zuid-holland_ook-jouw-rijksmonument-restaureren-net-als-activity-7136307187617787905-ivW5?utm_source=share&utm_medium=member_desktop

KIPPEN OF KIEPEN

Dick de Jong

Om materiaal op zijn juiste plaats te krijgen wordt het soms gekipt. Steeds meer zijn er nieuwe geavanceerdere manieren om zand, grind, grond en beton te storten. Maar ooit werd het allemaal gekipt. Vanuit een kruiwagen, een japanner (dubbelwielige betonstorter), een kipkar of een kipwagen. Tegenwoordig wordt hun plaats vaak ingenomen door onderlossers, die met een kraan ter plekke worden gebracht en zand en grind gaat in een grote zak.

We zeggen kippen, maar bedoelen eigenlijk kiepen. Dat is een ander woord voor kantelen of omverwerpen. Dit laatste moet niet worden verward met de kieper, die bij sommige balspelen is aangesteld om het doel leeg te houden. Maar dan schrijf je dat ook anders: als keeper. Waar de naam kippen vandaan komt is niet duidelijk. Misschien is het een verkorte vorm van kiepen. Maar dan zijn we even ver van huis, want de herkomst van kiepen is evenmin bekend. Ik denk toch dat het wat te maken heeft met de kip als hengselmand. Die kun je over zijn hengsel laten kantelen of kiepen. Of zou het herleid zijn uit inkeping. Als je een stukje hout ver genoeg inkeept, kun je beide resterende delen gemakkelijk kantelen.

Het is allemaal veel eenvoudiger. In het Neder Hoogduits kennen we het woord kipkarren. Dat zijn karren waarvan de bak overzijdig kan worden gekipt om de inhoud daar te storten waar deze nodig is. Vaak is het een plaatijzeren voertuig, zonder eigen voortstuwing, geplaatst op een lowrie onderstel. Dergelijke karren worden (of werden) door mensen of paarden voortbewogen.

Tot zover het 'harde' deel van dit verhaal. Nu is de kip als dier aan de beurt. Een vogel, die niet (of nauwelijks) kan vliegen en door de mensen vooral wordt gehouden vanwege het dagelijkse verse eitje. Niet dat die ene kip het hele jaar door elke dag een ei legt, maar dat terzijde. Tegenwoordig komt menig eitje uit een legbatterij. Om dat te vergeenlijken zijn er

allerlei rare woorden bedacht, zoals uitreneieren, graaneieren, graseieren, maiseieren en nog veel meer. Vroeger hield menigeen ook kippen voor de kip zelf. Die werd op zondag of soms alleen op hoogtijdagen gegeten. Het hele jaar door kreeg het diertje wat over was van de groenten. In de winter mocht het los uit het hok, totdat de hele tuin was 'verrinneweerd'. Maar de straf daarvoor was hard. Met gestrekte hals op een blok en een korte tik met een bijl. Losgelaten liep het diertje dan soms nog een meter of wat de niet meer bestaande vrijheid tegemoet.

UITGAVEN VAN B&E AKV

- Boer en Boerderij
€ 35,00
- Hoeve, hofstee,
herbestemming € 14,95
- Het behouden waard
€ 14,95
- De Stee van Saan van Pietere
€ 14,95

UITGEVER:

BOERDERIJ & ERF

alblasserwaard - krimpenerwaard - vijfheerenlanden

secretariaat: Sluis 57

2964 AT Groot-Ammers

06-53759618

secretariaat@boerderijnerf.nl

www.boerderijnerf.nl

REDACTIE & SAMENSTELLING:

LA CARRIOLA

tekst & advies

Dick de Jong | Buitendams 51

3371 BA Hardinxveld-Giessendam

06-22845889 | djtekst@planet.nl

QUOTE:

Een boer mag toch ook wel wat in de melk te brokkelen hebben... (Loesje)

BESTUUR EN VRIJWILLIGERS VAN

BOERDERIJ & ERF

Alblasserwaard
Krimpenerwaard
Vijfheerenlanden

WENSEN U

**fijne feestdagen
&
een gezond 2024**